

UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH
Právnická fakulta

Charta základných práv Európskej únie a výzvy s ňou spojené

Zborník vedeckých prác z vedeckej konferencie

doc. JUDr. Martina Jánošíková, Ph.D.
JUDr. Jozef Kubala
(zost.)

Košice 2015

Vedecká konferencia bola organizovaná v rámci riešenia projektu „Závaznosť a aplikovateľnosť Charty základných práv Európskej únie pre členský štát a v členskom štáte s osobitným zreteľom na súdnu moc v Slovenskej republike“, ktorý je podporovaný Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0814-12.

Charta základných práv Európskej únie a výzvy s ňou spojené

Zborník vedeckých prác z vedeckej konferencie

Zostavovatelia: doc. JUDr. Martina Jánošíková, Ph.D., JUDr. Jozef Kubala

Recenzenti: prof. JUDr. Ján Klučka, CsC., doc. JUDr. Kristián Csach, PhD., LL.M.

© 2015 Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a autori jednotlivých príspevkov

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani jeho žiadnu časť nemožno reprodukovat', ukladať do informačných systémov alebo inak rozširovať bez súhlasu majiteľov práv.

Za odbornú a jazykovú stránku publikácie zodpovedajú autori. Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou úpravou.

Vydavateľ: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Umiestnenie: <http://unibook.upjs.sk/predaj-vydanych-titulov/pravnicka-fakulta>

Dostupné od: .....

ISBN .....

Od všeobecných právnych zásad k článku 47 Charty: Kodifikácia nepísaného primárneho práva¹

JUDr. Jozef Kubala

Úvod

Základné práva obsiahnuté v článku 47 Charty základných práv Európskej Únie (ďalej len „Charta“)²sú, vychádzajúc z judikatúry Súdneho dvora Európskej Únie, bezpochyby najčastejšie sa objavujúcimi základnými právami. Pokračuje teda trend, ktorý sme zaznamenali v rozhodovaní Európskeho súdu pre ľudské práva vo vzťahu k článkom 6 a 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd³ a v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky vo vzťahu k článku 46 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky. Cieľom tohto príspevku je ponúknuť výber z niekoľkých doktrinálnych rozsudkov Súdneho dvora z obdobia ešte pred záväznosťou Charty, v ktorých sa Súdny dvor venoval vymedzeniu obsahu práva na spravodlivý proces a účinný prostriedok nápravy ako súčasti všeobecných právnych zásad a porovnaniu obsahu týchto práv s obsahom vymedzeným v článku 47 Charty.

Prehistória článku 47 Charty

Charta základných práv Európskej Únie v podobe, v akej ju poznáme dnes, nespadá jej tvorcom z platónskeho právneho neba⁴ priamo do náručia, ale práve naopak, jej vzniku predchádzal na úrovni Európskych spoločenstiev, a neskôr Európskej Únie, pomerne zložitý proces. Pôvodný účel založenia Európskych spoločenstiev, zameraný predovšetkým na plnenie hospodársko-ekonomických cieľov, pri svojom zrode s ochranou ľudských práv pravdepodobne vôbec nepočítal. Túto domnienku potvrdzuje, okrem iného, aj počiatkový postoj Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) repre-

¹ Táto práca vznikla v rámci riešenia projektu „Záväznosť a aplikovateľnosť Charty základných práv Európskej únie pre členský štát a v členskom štáte s osobitným zreteľom na súdnu moc v Slovenskej republike“, ktorý je podporovaný Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-0814-12.

² Uverejnená v Úradnom vestníku Európskej únie pod číslom 2007/C 303/01.

³ Uverejnený pod oznámením č. 209/1992 Zb.

⁴ Pojem platónske práve alebo použil v súvislosti s používaním všeobecných právnych zásad generálny advokát Ján Mazák vo svojich návrhoch vo veci Palacios de la Villa, C-411/05, EU:C:2007:106, bod 86.

zentovaný jeho prvotnými rozhodnutiami v predmetnej oblasti.⁵ Súdny dvor aj napriek svojej počiatkovej rezistencii vo vzťahu k poskytovaniu ochrany základným právam jednotlivcov predsa len zistil, že s postupne sa rozrastajúcimi záujmami Európskych spoločenstiev nebude možné ďalej ignorovať ochranu ľudských práv a bude nevyhnutné nájsť v rámci Európskych spoločenstiev spôsob riešenia tohto problému. Súdny dvor však nebol pri vytváraní doktríny základných práv motivovaný čisto ľudsko-právnymi ideálmi, ale skôr snahou o presadenie princípu prednosti práva Spoločenstva, ktorú by ústavné súdy členských štátov, najmä však Nemecka a Talianska, pravdepodobne odmietli akceptovať, ak by Súdny dvor v rámci práva Spoločenstva neposkytoval ochranu ľudským právam.⁶

Významný posun v tomto smere so sebou priniesol až rozsudok Stauder, 29-69, EU:C:1969:57.⁷ Práve v citovanom rozsudku Súdny dvor vôbec po prvý krát vyslovil, že ochrana základných práv je súčasťou všeobecných zásad Spoločenstva⁸, ktoré pri svojej rozhodovacej činnosti nemôže opomenúť. Takýmto spôsobom Súdny dvor ochranu základných práv vlastne zahrnul do prameňov práva, čím súčasne vytvoril základný predpoklad pre jej ďalšie dodržiavanie.

Doktrínu ochrany základných práv Súdny dvor postupne rozvíjal a vo svojej nasledujúcej rozhodovacej činnosti kazuistickým spôsobom postupne pomenoval jednotlivé základné práva⁹. Je všeobecne známe, že pri ich pomenovaní Súdny dvor vychádzal predovšetkým zo spoločných ústavných tradícií členských štátov a medzinárodných dohovorov v oblasti základných práv, s osobitným postavením Dohovoru, ktoré postupne čoraz častejšie participovali na vytváraní katalógu základných práv v právnom priestore Európskych

---

⁵ K tomu pozri rozsudok Stork, 1/58, EU:C:1959:4, a rozsudok v spojených veciach Geitling, 36, 37, 38- 59 a 40/59, EU:C:1960:36. Predovšetkým prostredníctvom týchto rozhodnutí Súdny dvor vo svojej „počiatkovej“ judikatúre jednoznačne vyjadril názor, že do jeho právomoci nespadá používanie a výklad vnútroštátneho práva členských štátov, v dôsledku čoho platnosť aktov Spoločenstva nemôže byť posudzovaná na základe vnútroštátneho práva. Keďže boli v týchto prípadoch požiadavky na ochranu práv jednotlivcov podložené práve ustanoveniami vnútroštátnych noriem, Súdny dvor odmietol svoju právomoc na rozhodovanie v tejto oblasti, čím sa *de facto* vyhol otázke ochrany základných práv.

⁶ PIROŠÍKOVÁ, M. a kol.: Ľudské práva: Vybrané rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva a súdov Európskych spoločenstiev. Bratislava: EUROIURIS- Európske právne centrum, o.z., 2009. s. 284.

⁷ Rozsudok Stauder, 29/69, EU:C:1969:57.

⁸ K rozhodnutiam Súdneho dvora ako prameňom všeobecných právnych zásad pozri napr. TRYZNA, Jan, 2010. Právní principy a právní argumentace: K vlivu právních principů na právní argumentaci při aplikaci práva. Praha: Auditorium. s. 200.

⁹ K prehľadu základných práv v judikatúre Súdneho dvora pozri napr. ŠIŠKOVÁ, Nadežda, 2008. Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii. 2 vydání. Praha: Linde Praha a.s., str. 90-92.

spoločenstiev. Inak tomu nebolo ani v prípade práva na spravodlivý proces a účinný prostriedok nápravy.

Obsah základného práva na spravodlivý proces a účinný prostriedok nápravy pred Chartou

V rozsudku *Johnston/Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary*, C-222/84, EU:C:1986:206, Súdny dvor uznal právo na účinný prostriedok nápravy pred (príslušným) súdom za všeobecnú zásadu práva Spoločenstva, pričom uvedená formulácia sa konštantne opakuje aj v jeho nasledujúcej judikatúre¹⁰. Z uvedeného základného práva vyplýva povinnosť poskytnúť právam majúcim svoj pôvod v práve Únie efektívnu ochranu v každom jednotlivom prípade na príslušnom súde. Týmto spôsobom Súdny dvor vo svojej judikatúre vytvoril prepojenie medzi právami hmotnoprávneho charakteru plynúcimi z práva Únie a účinnou súdnou ochranou poskytovanou príslušným súdom, rozpoznanou v podobe všeobecnej právnej zásady.

Z judikatúry Súdneho dvora sa taktiež dozvedáme, čo je potrebné chápať pod pojmom súd, ktorý má poskytnúť účinný prostriedok nápravy. Medzi kritéria, ktoré musí doktnutý orgán splniť je potrebné zaradiť predovšetkým právny základ vzniku orgánu, jeho stálu povahu, povinnosť rozhodnúť o veci, kontradiktórnosť konania pred ním a uplatňovanie právnych predpisov týmto orgánom¹¹, ako aj jeho nezávislosť a nestrannosť¹². Napriek tomu, že táto teória bola rozpracovaná predovšetkým v súvislosti s problematikou orgánu oprávneného na polozenie prejudiciálnej otázky, analogicky sa uplatňuje aj na vymedzenie súdneho orgánu povinného poskytnúť účinnú súdnu ochranu.

Súdny dvor sa v prevažnej väčšine svojich rozsudkov, v ktorých „nachádzal“ všeobecné právne zásady, venoval právu na spravodlivé súdne konanie. Vo veci *Ordre des barreaux francophones a germanophone a i.*, C-305/05, EU:C:2007:383, Súdny dvor v bodoch 29 až 31 vyslovil, že právo na spravodlivé súdne konanie, ako vyplýva najmä z článku 6 Dohovoru, je základným právom, ktoré Európska únia dodržiava ako všeobecnú právnu zásadu. Článok 6 Dohovoru priznáva každému, buď v rámci sporového konania o občianskych právach alebo záväzkoch alebo v rámci trestného konania právo, aby jeho vec bola spravodlivo prejednaná. Podľa judikatúry Európskeho sú-

¹⁰ Pozri tiež rozsudok *Unectef/Heylens*, C-222/86, EU:C:1987:442 a rozsudok *Oleificio Borelli/Komisija*, C-97/91, EU:C:1992:254 a mnohé ďalšie.

¹¹ Pozri napr. rozsudok *Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft/Bundesbaugesellschaft Berlin*, C-54/96, EU:C:1997:413, bod 23, rozsudok *Wilson*, C-506/04, EU:C:2006:587, bod 48.

¹² Pozri napr. rozsudok *Pretore di Salò/X*, C-14/86, EU:C:1987:275, bod 7, alebo rozsudok *Pardini/Ministero del commercio con l'estero*, C-338/85, EU:C:1988:194.

du pre ľudské práva pojem „spravodlivé súdne konanie“ uvedený v článku 6 Dohovoru tvorí viacero prvkov, ku ktorým patrí najmä právo na obhajobu, zásadu rovnosti zbraní, právo prístupu k súdom a tiež právo prístupu k advokátovi ako v občianskoprávnej, tak aj trestnoprávnej oblasti.

Imanentnou súčasťou práva na spravodlivé súdne konanie je podľa Súdneho dvora aj právo na nezávislý a nestranný súd. Súdny dvor vo veci Chronopost a La Poste/UFEX a i., C-341/06P, EU:C:2008:375, konštatoval, že právo na spravodlivé súdne konanie predpokladá, že každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Záruky prístupu k nezávislému a nestrannému súdu, predovšetkým tie, ktoré vymedzujú práve pojem jeho zloženia sú základným kameňom práva na spravodlivé súdne konanie. V tejto súvislosti má každý súdny orgán povinnosť preskúmať, či svojím zložením je takým nezávislým a nestranným súdnym orgánom, pokiaľ v tejto súvislosti vznikne pochybnosť, ktorá nie je zjavne bezvýznamná.¹³ Ďalším významným prvkom práva na spravodlivý proces je základné právo na konanie bez zbytočných prietáhov, resp. právo na konanie v rozumnom čase, ktoré pomenoval Súdny dvor v rozsudku Baustahlgewebe/Komisia, C-185/95 P, EU:C:1998:608¹⁴ a zaradil ho medzi všeobecné právne zásady.

Na inom mieste sa Súdny dvor venoval vymedzeniu obsahu práva na obhajobu ako zložky zásady účinnej súdnej ochrany. V pomerne známom rozsudku Kadi a Al Barakaat International Foundation/Rada a Komisia, C-402/05 P, EU:C:2008:461 vyslovil Súdny dvor porušenie zásady účinnej súdnej ochrany v dôsledku nerešpektovania práva účastníkov konania na obhajobu, ktorého obsah tvorí jednak právo byť oboznámený so skutočnosťami uvádzanými v neprospech účastníka konania ako aj právo účastníka konania byť vypočutý.¹⁵

V rozsudku vo veci Krombach, C-7/98, EU:C:2000:164 šiel Súdny dvor ešte ďalej, keď v súvislosti s právom na obhajobu pomenoval základné právo byť vypočutý bez ohľadu na to, či sa obžalovaný osobne dostavil, alebo nedostavil pred konajúci súd, a vymedzil ho ako súčasť práva na obhajobu. Ako v tejto súvislosti v bode 38 uviedol: „*Pokiaľ ide o právo na obhajobu, o ktorom sa zmieňuje prejudiciálna otázka, je vhodné poukázať na to, že má výsadné postavenie v organizácii a priebehu spravodlivého procesu a patrí medzi zá-*

---

¹³ K tomu bližšie pozri rozsudok Chronopost a La Poste/UFEX a i., C-341/06P, EU:C:2008:375, body 45 a 46.

¹⁴ Pozri rozsudok Baustahlgewebe/Komisia, C-185/95 P, EU:C:1998:608, body 45 až 47.

¹⁵ K tomu bližšie pozri bod 352 rozsudku Kadi a Al Barakaat International Foundation/Rada a Komisia, C-402/05 P, EU:C:2008:461.

kladné práva, ktoré vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty.“

Do obsahu práva na spravodlivé súdne konanie Súdny dvor zaradil aj zásadu kontradiktórnosti, keď v bodoch 50 a 52 rozsudku Komisia/Írsko a i., C-89/08 P, EU:C:2009:742 uviedol, že zásada kontradiktórnosti, ktorá je súčasťou práva na obranu vo všeobecnosti znamená, že účastníci konania majú právo oboznamovať sa s dôkazmi a vyjadreniami predloženými súdu a môžu sa k nim vyjadriť. Na splnenie požiadaviek spojených s právom na spravodlivé súdne konanie je potrebné, aby sa účastníci konania oboznámili a mali možnosť vyjadriť sa kontradiktórne tak ku skutkovým okolnostiam, ako aj k právnym okolnostiam, ktoré sú rozhodujúce pre výsledok konania.

Koniec prehistórie čl. 47 Charty

Od vzniku Charty základných práv Európskej únie až do nadobudnutia účinnosti Lisabonskej zmluvy¹⁶ bola Charta len deklaratórnym dokumentom politickej povahy, ktorý nemal záväznú povahu. V porovnaní so Zmluvou o Ústave pre Európu zvolili tvorcovia Lisabonskej zmluvy inú metódu na zmenu právneho charakteru Charty, keď jej text nevložili priamo do textu zmlúv, ale na Chartu len odkázali. Práve vstupom Lisabonskej zmluvy do účinnosti Európska únia nielenže uznala právnu záväznosť Charty, ale vďaka odkazu obsiahnutému v článku 6 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii v znení Lisabonskej zmluvy¹⁷ (ďalej aj ako „ZEÚ“) ju právnou silou postavila na úroveň zakladajúcich zmlúv, t.j. Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o fungovaní Európskej Únie v znení Lisabonskej zmluvy (ďalej aj ako „ZFEÚ“). Charta sa teda od vstupu Lisabonskej zmluvy do účinnosti považuje za súčasť primárneho práva Európskej únie (ďalej aj ako „Únia“) a popri Dohovore a ústavách členských štátov Európskej únie sa stala ďalším pilierom ochrany základných práv v Európskej únii.¹⁸

Význam začlenenia Charty do primárneho práva Únie a deklarovanie jej právnej záväznosti sa prejavuje vo viacerých rovinách. Určitý symbolický

¹⁶ Lisabonská zmluva, ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva (uverejnená v Úradnom vestníku Európskej únie pod číslom 2007/C 306/01).

¹⁷ Čl. 6 ods.1 ZEÚ v znení Lisabonskej zmluvy: „*Únia uznáva práva, slobody a zásady uvedené v Charte základných práv Európskej únie zo 7. decembra 2000 upravenej 12. decembra 2007 v Štrasburgu, ktorá má rovnakú právnu silu ako zmluvy.*“

¹⁸ Ochrana základných práv v Európskej únii je navyše v zmysle čl. 6 ods. 3 ZEÚ doplnená aj o ochranu základných práv, ktoré sú ako všeobecné ústavné tradície spoločné pre členské štáty Únie súčasťou všeobecných zásad práva Únie.

význam je možné pozorovať v jasnom potvrdení trendov v oblasti ochrany základných práv v právnom priestore Únie, nastolených rozhodovacou činnosťou Súdneho dvora. S odstupom viac než piatich rokov od záväznosti Charty sa objavujú názory, že kvalita, rozsah a frekvencia uplatňovania základných práv zásadne zmenili obraz rozhodovacej činnosti Súdneho dvora, ktorý sa stal „súdom pre ľudské práva Európskej únie“.¹⁹ V praktickej rovine sa význam Charty (okrem iného) prejavuje aj v tom, že orgány aplikujúce právo, ale aj jednotlivci, ktorí majú v úmysle dovolávať sa ochrany svojich práv garantovaných na úrovni práva Únie, už viac nemusia „pátrať“ v rozsiahlej judikatúre Súdneho dvora v kombinácii s celou škálou ďalších právnych ale aj politických dokumentov, nakoľko Charta tieto zdroje v podobe uceleného katalógu základných práv kodifikuje. Odkazy na základné práva garantované Chartou sa v poslednom období stali nielen bežnou praxou orgánov aplikujúcich právo, ale súčasne taktiež významným interpretačným nástrojom pri aplikácii práva Únie, čo potvrdzuje aj rozhodovacia prax Súdneho dvora.²⁰ Takéto odkazy však nemajú ani zďaleka len ozdobný charakter, práve naopak, významným spôsobom ovplyvňujú výklad, aplikáciu a definovanie samotného obsahu konkrétnych právnych noriem, čím zabezpečujú rozšírenie jednotlivých oblastí aplikácie predpisov Únie v právnych poriadkoch členských štátov.²¹

Prirodzený dôsledok spojený s uznaním právnej záväznosti Charty sa prejavil aj v tom, že judikatúra Súdneho dvora pojednávajúca o práve na účinný prostriedok nápravy a spravodlivý proces existujúcich v práve Únie v podobe všeobecných právnych zásad našla svoj koniec. Podľa nášho názoru táto prehistória článku 47 Charty končí rozsudkom Súdneho dvora vo veci DEB, C-279/09, EU:C:2010:811, čo sa pokúsime demonštrovať priamo samotným rozsudkom.

Skutková a právna podstata analyzovaného prípadu by sa dala stručne opísať tak, že spoločnosť DEB v konaní pred vnútroštátny súdom žiadala o právnu pomoc na podanie žaloby o zodpovednosť Spolkovej republiky Ne-

---

¹⁹ SAFJAN, M., 2014. Fields of application of the Charter of Fundamental Rights and constitutional dialogues in the European Union. In: EUI distinguished lectures [online]. CJC DL 2014/02. p. 1 [cit. 2015-03-30]. Dostupné online na:

http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/32372/CJC_DL_2014_02.pdf?sequence=3.

²⁰ Z posledných rozsudkov Súdneho dvora je možné príkladmo uviesť rozsudok DEB, C-279/09, EU:C:2010:811, rozsudok Åklagaren proti Hans Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, rozsudok Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, a mnohé ďalšie.

²¹ SAFJAN, M., 2014. Fields of application of the Charter of Fundamental Rights and constitutional dialogues in the European Union. In: EUI distinguished lectures [online]. CJC DL 2014/02. p. 2 [cit. 2015-03-30]. Dostupné online na:

http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/32372/CJC_DL_2014_02.pdf?sequence=3.

mecko vyplývajúcu z práva Únie, pretože požadovala náhradu škody z dôvodu neskorého prebratia smerníc 98/30/ES²² a 2003/55/ES²³, ktoré mali umožniť nediskriminačný prístup k vnútroštátnym plynovým sieťam. Spoločnosť DEB z dôvodu nedostatku príjmov a majetku nebola schopná zložiť preddavok na trovy konania požadovaný nemeckým vnútroštátnym právom a súčasne nemala k dispozícii žiadne finančné prostriedky, aby sa mohla nechať zastupovať advokátom, čo bolo v konaní vo veci samej povinné. Z hľadiska problematiky analyzovanej v tomto príspevku je dôležité spomenúť, že skutkové okolnosti prípadu DEB vznikli ešte v čase, keď Charta nebola právne záväzná, no Súdny dvor vyhlásil rozsudok už v čase po nadobudnutí záväznosti Charty.

Vrátíme sa teda späť k tomu, prečo týmto rozsudkom podľa nášho názoru končí spomínaná prehistória článku 47 Charty. Ako vyplýva z rozhodnutia Súdneho dvora v predmetnej veci *„Položená prejudiciálna otázka sa tak týka práva právnickej osoby na účinný prístup k spravodlivosti a teda v kontexte práva Únie zásady účinnej súdnej ochrany, ktorá predstavuje všeobecnú zásadu práva Únie a ktorá vyplýva z ústavných tradícií spoločných členským štátom a je zakotvená v článkoch 6 a 13 Dohovoru.“*²⁴

Súdny dvor však ďalej zdôraznil, že pokiaľ ide o základné práva, tak od nadobudnutia účinnosti Lisabonskej zmluvy je potrebné zohľadniť Chartu a položenú prejudiciálnu otázku treba preformulovať v tom zmysle, že sa týka výkladu zásady účinnej súdnej ochrany ako je upravená v článku 47 Charty.²⁵ Súdny dvor teda preformuloval otázku z pôvodnej ochrany základných práv podľa všeobecných právnych zásad na ochranu podľa článku 47 Charty.

Ďalším signálom potvrdzujúcim tento právny záver je skutočnosť, že Súdny dvor od rozsudku vo veci DEB, EU:C:2010:811 vo vzťahu k ochrane základných práv vo väčšine nasledujúcich rozsudkov viac neodkazuje na svoju judikatúru, ktorá predchádzala záväznosti Charty, ale jeho odkazy sa obmedzujú na rozhodnutia po jej záväznosti a na konkrétne ustanovenia Charty.

²² Smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/30/ES z 22. júna 1998 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom (Ú. v. ES L 204, s. 1, Mim. vyd. 12/002, s. 28).

²³ Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2003/55/ES z 26. júna 2003 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom, ktorou sa ruší smernica 98/30/ES (Ú. v. EÚ L 176, s. 57, Mim. vyd. 12/002, s. 230).

²⁴ Rozsudok DEB, EU:C:2010:811, bod 29.

²⁵ K tomu bližšie pozri rozsudok DEB, EU:C:2010:811, bod 30 a 33.

Porovnanie čl. 47 Charty s obsahom základného práva na spravodlivý proces a účinný prostriedok nápravy ako súčasti všeobecných právnych zásad

Spomedzi všetkých práv zakotvených v Charte má právo na účinný prostriedok nápravy spolu s ďalšími právami obsiahnutými v článku 47 mimoriadny význam. Predstavuje totiž akýsi „hnačí remeň“ umožňujúci efektívne presadzovanie všetkých individuálnych práv v rozsahu pôsobnosti práva Únie.²⁶ Hlavná otázka, ktorá však v kontexte tohto príspevku vystupuje do popredia znie, či je obsah základného práva na spravodlivý proces a účinný prostriedok nápravy pred súdom podľa čl. 47 Charty totožný s obsahom tohto základného práva ako súčasti všeobecných právnych zásad.

Záver je pomerne jasný. Tento obsah totožný rozhodne nie je.

Najskôr však začneme s tým, čo je spoločné pre tieto práva tak v podobe všeobecných právnych zásad ako aj v podobe ich právnej úpravy na úrovni Charty, a síce osobná a vecná pôsobnosť ich aplikácie. Vhodný príklad pre ilustráciu nám ponúka rozhodnutie Súdneho dvora vo veci dvora Åklagaren proti Hans Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, v ktorom Súdny dvor vo vzťahu k vecnej pôsobnosti Charty vyjadrenej v článku 51 ods. 1 uviedol: „Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora totiž v podstate vyplýva, že základné práva zaručené v právnom poriadku Únie sa uplatnia vo všetkých situáciách, ktoré upravuje právo Únie, avšak nie mimo týchto situácií (...)“²⁷

Ako ďalej pokračoval „Keďže teda základné práva zaručené Chartou musia byť dodržané v prípade, ak vnútroštátna právna úprava patrí do pôsobnosti práva Únie, nemôže nastať prípad, ktorý by spadal pod právo Únie a neuplatnili by sa uvedené základné práva. Z uplatniteľnosti práva Únie vyplýva uplatniteľnosť základných práv zaručených Chartou.“²⁸

V prejednávanej veci Súdny dvor vymedzil prepojenie práva Únie s vnútroštátnym právom v zmysle čl. 51 ods. 1 Charty nasledovne (bod 24): „V prejednávanej veci treba v prvom rade uviesť, že daňové sankcie uložené H. Åkerbergovi Franssonovi a voči nemu vedené trestné stíhanie čiastočne súvisia s nesplnením jeho povinnosti podať priznanie k DPH.“

Súhlasíme s názorom, podľa ktorého sa Súdny dvor v tomto rozsudku priklonil k takému chápaniu vecnej pôsobnosti Charty vyjadrenej v článku 51 ods. 1, ako je vymedzená vo Vysvelivkách a v podstate vyplýva z doterajšej

²⁶ SAFJAN, M. et al., 2014. A Union of Effective Judicial Protection: Addressing a Multi-level Challenge through the Lens of Article 47 CFREU. In: Yearbook of European Law. Vol. 33, Issue 1, p. 2.

²⁷ Rozsudok Åklagaren proti Hans Åkerberg Fransson, EU:C:2013:105, bod 19.

²⁸ Tamže, bod 21.

judikatúry o základných právach ako súčasť všeobecných právnych zásad. Súdny dvor v tomto rozhodnutí skombinoval vlastnú doktrínu o ochrane základných práv v rámci všeobecných právnych zásad s ochranou základných práv podľa Charty a súčasne ju rozšíril o nový prvok, ktorým je „čiastočná spojitost“ vnútroštátneho opatrenia s právom Únie.²⁹

Prejdeme teda kavizovaným rozdielom. Ako bolo demonštrované v predchádzajúcom výklade, Súdny dvor pri definovaní obsahu základného práva na spravodlivý proces v podobe všeobecnej právnej zásady nachádzal inšpiráciu a oporu najmä v článku 6 Dohovoru. Ochranu, ktorú toto právo priznáva v podobe všeobecnej právnej zásady je teda možné aplikovať v rozsahu vyplývajúcom z článku 6 Dohovoru, t. j. na občianskoprávne a výnimočne aj trestnoprávne vzťahy.

Pokiaľ však porovnáme znenie článku 6 Dohovoru s článkom 47 Charty zistíme, že ochrana poskytovaná Chartou nie je svojim obsahom limitovaná na občianskoprávne, prípadne trestnoprávne vzťahy. Charta totiž v článku 47 ods. 2 Charty stanovuje *„Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Každý musí mať možnosť poradiť sa, obhajovať sa a nechať sa zastupovať.“*

Z uvedeného nepochybne vyplýva, že právo na spravodlivý proces v rozsahu vymedzenom Chartou základných práv Európskej únie poskytuje širšiu úroveň ochrany než je tá, ktorá vyplýva zo všeobecných právnych zásad. Uvedenú skutočnosť koniec koncov potvrdzujú aj Vysvetlivky k Charte, ktoré uvádzajú, že *„V práve Únie nie je právo na spravodlivý proces obmedzené len na spory, ktoré sa vzťahujú na práva a povinnosti občianskoprávneho charakteru.“*

Ďalej potrebné upriamiť pozornosť na právo na právnu pomoc, ktoré je v článku 47 ods. 3 Charty definované nasledovne: *„Právna pomoc sa poskytuje osobám, ktoré nemajú dostatočné prostriedky v prípade, ak je táto pomoc potrebná na zabezpečenie efektívneho prístupu k spravodlivosti.“* Charta teda nelimituje poskytovanie právnej pomoci len v prospech fyzických osôb. Súdny dvor v už citovanom rozsudku vo veci DEB objasnil, že *„Zásada účinnej súdnej ochrany, ako je stanovená v článku 47 Charty základných práv Európskej únie, sa má vykladať v tom zmysle, že nie je vylúčené, aby sa jej dovoľovali právnické osoby, a pomoc poskytnutá na základe tejto zásady môže zahŕňať*

²⁹ MAZÁK, J. et al., 2014. Odkaz Súdneho dvora EÚ vnútroštátnym súdom o aplikovateľnosti a pôsobnosti Charty základných práv EÚ: Rozsudky vo veciach Aklagaren Fransson a Melloni. In: Právny obzor: teoretický časopis pre otázky štátu a práva. Roč. 97, č. 2, s. 117-118.

najmä oslobodenie od platenia preddavku na trovy konania a/alebo zastupovanie advokátom.“

V tejto súvislosti je však potrebné zdôrazniť, že rovnocennú ochranu v podobe práva na poskytovanie právnej pomoci právnickým osobám v rámci všeobecných právnych zásad by sme v judikatúre Súdneho dvora hľadali márne. Charta teda svojím obsahom opätovne rozšírila ochranu v porovnaní s ochranou poskytovanou v rámci všeobecných právnych zásad.

Ďalšie rozdiely je možné pozorovať pri detailnejšom porovnaní čl. 47 ods. 1 Charty s článkom 13 Dohovoru. Ako to vyplýva aj zo samotných Vysvetliviek, zatiaľ čo článok 13 Dohovoru sa „uspokojuje“ s právom na účinný prostriedok nápravy pred národným orgánom, ktorým, v konkrétnom prípade, môže byť aj administratívny orgán, článok 47 ods. 1 Charty garantuje účinný prostriedok nápravy pred súdom. Po druhé, článok 13 Dohovoru zaručuje právo na účinný prostriedok nápravy ako prostriedok ochrany práv garantovaných (výlučne) Dohovorom. Naproti tomu článok 47 Charty neobmedzuje svoju pôsobnosť len na ochranu práv obsiahnutých v Charte, ale garantuje ochranu práv a slobôd zaručených právom Únie.³⁰ V súvislosti s čl. 47 Charty je však rozdielov ešte viac.

Generálny advokát Pedro Cruz Villalón vo svojich návrhoch vo veci Samba Dijouf, C-69/10, v bode 39 v tejto súvislosti uviedol: *„Vzhľadom na vyššie uvedené sa nad mieru výkladovej hodnoty týchto vysvetliviek domnievam, že právo na účinný opravný prostriedok nadobudlo vzhľadom na jeho uznanie prostredníctvom článku 47 Charty za základné právo Únie, ako sa to javí z tohto ustanovenia, vlastný význam a podstatu, ktoré sa neobmedzujú len na prebratie znenia ustanovení článkov 6 a 13 EDLP. Inými slovami, dané základné právo získalo, ako právo priznané a zaručené Úniou, vlastný obsah, ktorý možno definovať predovšetkým prostredníctvom medzinárodných nástrojov, ktorými sa inšpirovalo, pričom najdôležitejším z nich je EDLP, ale aj ústavnými tradíciami, z ktorých vychádza, a spolu s nimi celým konceptom zásad, ktoré charakterizujú právny štát. Pritom však nemožno neprihliadnuť na tradíciu založenú na vývoji práva Únie viac ako polstoročia, ktorá ako normatívny systém viedla k vývoju doktríny zakladajúcej sa na zásadách špecifických pre toto právo.“*

³⁰ Na uvedenú skutočnosť upozornil aj generálny advokát Pedro Cruz Villalón vo svojich návrhoch vo veci Samba Dijouf, C-69/10, keď v bode 42 uviedol: *„Napokon právo na účinný opravný prostriedok uznané v článku 47 Charty treba definovať tak, že odkazuje na význam a dosah, ktorý mu priznáva EDLP (článok 52 ods. 3 Charty). Po definovaní tohto práva jeho pôsobnosť však musí byť tá istá, ako je pôsobnosť stanovená Chartou, čiže v zmysle znenia Charty, „práva a slobody zaručené právom Únie.“*

Záver

Pri zohľadnení doposiaľ uvedeného je potrebné dospieť k záveru, že článok 47 Charty je svojím obsahom kodifikáciou judikatúry Súdneho dvora v oblasti všeobecných právnych zásad, avšak je to kodifikácia s pridanou hodnotou, a ako ukazuje aj judikatúra Súdneho dvora, aj s istou novou kvalitou spočívajúcou v širšom rozsahu poskytovanej ochrany, než je tomu v prípade všeobecných právnych zásad. Sme názoru, že podobný trend vytyčovania ďalších rozdielov bude pokračovať, a preto bude nepochybne zaujímavé sledovať tento vývoj v judikatúre Súdneho dvora.

Zoznam použitej literatúry:

1. MAZÁK, J. et al., 2014. Odkaz Súdneho dvora EÚ vnútroštátnym súdom o aplikovateľnosti a pôsobnosti Charty základných práv EÚ: Rozsudky vo veciach Aklagaren Fransson a Melloni. In: Právny obzor: teoretický časopis pre otázky štátu a práva. Roč. 97, č. 2
2. PIROŠÍKOVÁ, M. a kol.: Ľudské práva: Vybrané rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva a súdov Európskych spoločností. Bratislava: EUROIURIS- Európske právne centrum, o.z., 2009
3. SAFJAN, M. et al., 2014. A Union of Effective Judicial Protection: Addressing a Multi-level Challenge through the Lens of Article 47 CFREU. In: Yearbook of European Law. Vol. 33, Issue 1
4. SAFJAN, M., 2014. Fields of application of the Charter of Fundamental Rights and constitutional dialogues in the European Union. In: EUI distinguished lectures [online]. CJC DL 2014/02. p. 1 [cit. 2015-03-30]. Dostupné online na: http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/32372/CJC_DL_2014_02.pdf?sequence=3.
5. TRYZNA, Jan, 2010. Právní principy a právní argumentace: K vlivu právních principů na právní argumentaci při aplikaci práva. Praha: Auditorium. s. 200.